

VINDICÆ

PRO LIBRO SECUNDO

DE EFFECTU SACRAMENTORUM

Ad CAPUT I.

Principalis controversia Catholicos inter, et Lutherano-Calvinianos est: An sacramenta novæ legis sint vera cause justificationis ex *opere operato*? sive *hoc faciant physice*, sive moraliter; sive per qualitatem inherentem; sive per solam Dei motionem: Et an sola actio illa externa, quæ sacramentum dicitur, et vocatur opus operatum, active, proxime; vel immediate, et instrumentaliter efficiat gratiam justificationis, ex vi ipsius actionis sacramentalis a Deo ad hoc instituta; non ex merito agentis, vel suscipiens? Hoc affirmant omnes Catholici. Amesius non male sic contraxit statum controversie a Bellarm, propositum, sed valde calumniat eumdem, quod « *caute magis, quam talem disputationem decebat, declinari controversias Scholasticas de modo causalitatis* ». Sed revera sapienter, et legitime controversias Scholasticas secernit a controversiis fidei, que nobis sunt cum hereticis; cum nihil certius sit nobis, quam dogmata fidei quoad substantiam, de Trinitate, Incarnatione, reali præsencia corporis Christi in S. Eucharistia, et aliis similibus: de modo autem, et circumstantis ingens opinacionum varietas existat; Ex qua ipsam substantiam dogmatum querere, est hereticorum inconsulta temeritas; substantiam vero dogmatum credere, abstractendo ab opinionibus variis de modo, est fidelium, et sapientum Catholicorum: unde nos Amesianus cavillatio non dimovet. Similiter inutilis tricatio est, quam etiam hic in limine movet Amesius: Quid præcise, et universaliter sit « efficacia ex opere operato »: Nam etsi aliqua varietas sit inter Theologos, in quo præcise, et formaliter

consistat ea efficacia: Tamen in hoc omnes convenimus, quod opus operatum opponatur operi operantis, seu operi meritorio: E sic omnes asservimus, sacramenta efficiere gratiam, non ex opere bono ipsius ministri; ex opere operato autem nihil aliud esse, quam conferre gratiam ex vi ipsius actionis sacramentalis a Deo ad hoc instituta. Quid in hac expositione non clarum, et sufficiens ad statum controversie cognoscendum? Unde cum n. 4. conqueritur: « Absurdo opponi operi operato meritum agentis, vel suspicentis, quasi tertium non daretur » (nempe dispositiones) absurdè tricatur in re plana, et expedita. Nam dispositio, cuius mentionem facit Alensi ab Amesio citatus, non est quid medium inter actionem sacramentalium, ut a Christo institutam, et actionem meritoriam hominis sacramentum ministrantis, sed plane pertinet ad causalitatem sacramenti ex opere operato. Nam sive dividunt sacramenta concurrere ad efficiendam gratiam effective instrumentaliter (ut ambo Alensi, et alii a Suarez disp. 9. sect. 2. citatis, velit causalitatem sacramentorum ad genus cause dispositiva reducere, (quod quidem falsum videtur); hec ipsa tamen dispositio que fingitur, sufficientiam suam habet ex opere operato, seu ex merito Passions Christi. Quod vero nu. 5, Amesius ait: « *Falso affligi hanc sententiam* » de efficacia sacramentorum « *omnibus Catholicis* »; idque ex « Bonaventura » et aliis, quos citat, et sequitur Vasquez, probare nititur; fallit, aut fallitur. Isti enim omnes loquuntur de efficiencia morali, quam tamen etiam putant esse in suo genere veram, et sufficientem, ex opere operato actionibus sacramentalibus affixam.

VINDICÆ DE EFFECTU SACRAMENTORUM.

531

Denum suam sententiam Amesius his verbis proponit: « *Sacramenta omnem efficien- tiam habent respectu gratiae, quam signum practicum potest habere per ullam relationem; id est, obsignant illa, rite recipientibus divine gratiae communicationem fide recipiendam; non tamen efficiunt gratiam imme- diate, sed mediante Spiritu Dei, et fide* ». At quid haec sunt, nisi verba sine re? Quemnam est illa gratia, quam ait efficere sacramenta? Numquid remissio peccatorum; non per qualitatem supernaturem animo inher- rentem, sed per condonationem extrinse- cam? Sed hanc condonationem quomodo potest sacramentum efficere? An ut signum movens Deum ad condonationem peccatorum? Verum, cum sacramenti suspectiōnem (in adultis) necessario praecedat fides, nec- essario quoque precedat gratia ipsum sacra- mentum. Si ita? quomodo ergo hoc illam dic- citur causare? an id quod posterius est, potest causare prius? Fides autem Lutherano- Calviniana est de ipsa remissione peccati per meritum Christi sibi gratis induita; adeoque fide supponit remissionem, ut tomo IV. amplius patebit. Adhæc, quomodo potest intelligi, « *sacramentum efficere remissio- nem peccatorum mediante Spiritu Dei, et fide* »? Anne sacramentum causa principialis est *Spiritus Dei*, et fides ejus instrumentum? Causa quippe principalis est agere median- tibus instrumentis. At fides praecedit sacra- mentum; quomodo ergo hoo, illa mediante, remittit peccata? Et numquid ipsem Amesius th. 7. fatetur, sacramenta esse « *moralia instrumenta* »? Et lib. iv. cap. 1. th. 22. vocat ea « *efficacia organa gratiae* »? Omitto plura paradoxia ejus coloris.

Ad CAPUT III.

I. — Adstruitur veritas Catholicæ ex Matth. iii. v. 11. Marc. i. vers. 8. Lue. iii. vers. 16. Joan. i. v. 26. *Ego baptizo vos aqua* (ait Joannes Baptista): *Ille vos baptizabit Spiritu S.* Ubi tanta difference est inter efficaciam Baptismi Joannis et Christi, quanta est inter aquam et Spiritum: At Baptismus Joannis efficax erat ad alendam fidem, non minus quam Baptismus Christi etc. Nec evadit Calvinus, cum ait: « *Fuisse quidem eamdem efficaciam utriusque Baptismi, sed disserim in hoc, quod Joannes fuerit minister externi ritus: Christus vero auctor interne sanctificationis* ». Nam sic male

dixisset¹: *Ego baptizo: Ille baptizabit;* Sed dicere debuisset: *Ego baptizo: Ille baptizat.* Item, si fuisset eadem vis utriusque baptismi, cur Act. xix. vers. 5. Paulus jussit baptizari Christi baptismis eos, quos audivit jam baptizatos baptismio Joannis? Resp. ad primum Amesius: « *Christum ipsum interpretari verba illa Joan. Act. 1. Vos autem baptizabimini Spiritu S. non post multos hos dies.* Verum hoc quidem facile di- citur: At unde probatur, Christum interpre- tari verba Joannis? Et sane cum Calvinus dicto stare hoc nequit. Nam si (ut Calvinus ait) Christus simul cum Joanne baptizabat, (ille interius, hic exterius), male Act. 1. di- citur esse glossa illius dicti Jo. Baptiste; Hic enim locutus esset de vero baptismio aquæ Christus vero de Baptismo Pente- costes per ignem. Repugnat ergo Amesius non modo veritati, et Bellarmino, sed etiam suo magistro Calvinio. Ad alterum respon- det 4: « *Illi, Act. xix., non fuisse rebap- tizatos, sed institutos de Baptismo, quem receperant* ». At haec est apertissimi textus manifeste perversio juxta flagitosam Par- hermenium Lutherano-Calvianorum. 2. Ait: « *Si rebaptizati fuerint, non fuit hoc propter imperfectionem baptismi Joannis, sed propter aberrationem scioli aliquius, a quo ba- ptizati fuerunt* ». Resp.: Quid est temere hariolari, et impia clara Scriptura verba ad sua phantasmatu detorquere, si hoc non est? Lege hoc ex Scriptura? Quod Joan. iii. et 4. « *claræ appareat, Joannem eodem tem- pore cum Christi discipulis baptizzasse* », verum quidem est; sed quomodo hinc inferatur nequals virtus utriusque Baptismi? Magister sententiarum ab Amesio laudatus, communi- niter dicitur errasse; Unde ad marginem ejus loci scriptum est: « *Hic Magister non tenetur* ».

II. — Probatur ex Marc. ult. vers. 16. *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvis erit.* Hic tribuitur Baptismo vis salvandi. Amesius: « *Non magis tribuitur externa actioni Baptismi per se, hoc in loco, quam externæ oris confessioni Rom. x. vers. 10. Tribuitur proprie fidei, sicut ex verbis sequentibus apparet: Qui vero non crediderit, non dicit, qui non baptizatus fuerit, condemnabitur.* » Resp.: Nimirum lata disparitas est inter exter- nam fidei professionem, et Baptismum. Illa enim non est sacramentum, seu signum sensibile ad significandam, et efficiendam sanctitatem a Christo institutum, ut Baptismus;

nece ullo in casu prodest separata a fide interna, uti tamen prodest Baptismus parvulis absque ullo actu interno. Quod vero non ad dederit Evangelista « qui non baptizatus fuerit » nil mirum, quia superfluum fuisset addere; cum non nisi de adultis, fidei actualis capacibus ibi sermo sit; qui proinde, si credendo noluerint se reddere Baptismi capaces, per se clarum est, quod baptizandi non sint, sed condemnandi.

III. — Probatur ex Joan. iii. vers. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Hic locus aperte facit Baptismum aquæ, causam novæ nativitatis. Amesius: « Baptismum aquæ esse aliquo modo causam instrumentalem regenerationis, nos non negamus ». Hoc quidem vere dicunt: Sed mox ipsem Amesius illud evertit, cum subdit: « Non tamen proprie, et proxime efficit regenerationem. Verbum etiam est causa ejusdem effecti, I Petr. i. Sed non propria, proxima, et immediata. Quod propria causa regenerationis sit Spiritus, non aqua, satis appetet ex contextu etc. » Hæc minime coherent, ac proinde se invicem evertunt. Nam prima, et principialis causa regenerationis est sine dubio Spiritus sanctus. Is ergo vel nullo uitior instrumento creato, ultra virtutem nativam obediensiter elevato; vel utitur. Si non utitur, falso admisit Amesius Baptismum ut causam instrumentalem regenerationis: Si uitur, ergo proprie, et immediate aquæ in suo genere (scilicet cause secunda instrumentaria) concurrit ad causandum, sicut principalis, ac prima. Quoquo se veritat contrictest est ταῦτα τυρόπουνος noster; qui tandem ei progreditur desperatae audacie, ut dicat: « Christum regenerationis causam, et modum terrestri signo, et phrasis exposuisse, ad captum potius hominum, quam ad coelestem rei veritatem etc ». Hæc blasphemia est valde luculentia, et perquam temere effusa. Quis enim non facilius capit, Spiritum S. se solo regenerare, quam per aquam? Si igitur aqua non vere, proprie, et proxime etiam suo modo concurreret ad regenerationem, Christus nec ad captum hominum, nec ad coelestem veritatem locutus fuisset: Sed Nicodemum, et nos omnes decepisset, que est plus quam satanica blasphemia. Adde, quod omni sane philosophie repugnet, causam principalem proxime, instrumentalem remote attingere effectum. In has absurditates se precipitavit Amesius, quia

ex una parte non est ausus cum suo Calvino negare Joan. iii. agi de Baptismo (id enim nimis falsum esse quatuor argumentis Bellarmine evicerat). Ex altera vero parte non supererat aliud effugium, nisi per consultum Tropistarum Sacramentariorum viam.

IV. — Probatur ex Act. ii. vers. 38. *Baptizetur in nomine patris, et abue peccata tua.* In his locis tribuitur Baptismo remissio peccatorum. Amesius: « Remissio peccatorum in sententia Dei offensi consistit; neque potest tribui externæ aliqui ceremoniae, nisi sub ratione signi, aut sigilli sententiam illam testantur ». Resp. 1.: Regenerationem spiritualem non in remissione peccatorum extrinseca, sed in domo supernaturali animæ intrinseco consistere, tomo IV. probabatur. Resp. 2.: Commentum illud, quo ratione sacramenta in sigillo constituit, jam supra excessum est. Nec vero tantillum hanc absurditatem mitigat Amesius, dum interroganti Bellarmino: (Quis non miretur novum istum tropum, quo ablueret peccata, significat, accipere sigillum justificationis accepte?) respondet: « Justificationem antea fuisse ab istis acceptam, Bellarminus non potest mirari; ipsius enim haec est confessio cap. 13 ». Adulti potius fidem, et contritionem veram justificantur, antequam re ipsa ad sacramentum accedant. Resp.: Nulla hinc inferitur sigillatio sacramentalis Calvinistica; sed hoc solum dicitur: cum sacramentum mortuorum (hoc est, Baptismus, vel Pœnitentia) conferetur homini per contritionem perfectam dispositione, non huic confert remissio peccatorum, et primam gratiam, sed hanc auget posterior gradu. Quid hoc, queso, ad sigillum Calvini? 2. Frustra etiam ad Bonaventuram aliosque magnos Magistros confudit, qui moralem vim efficiendi sacramentis tribuent, hanc explicant « persignum a re constitutum, quod qui ostenderit, possit habere, ex. gr. 100. libras ». Disparitas nimis patens est inter utraque ea signa. Nam Scholasticorum moralis efficiencia per signum moveat, ut detur res; Calvini autem sigillum confirmat rem antea collatum. Hoc autem inauditum est inter homines sane mentis, ut actio significata ponatur ad significandum signum; et quod actio futura ponatur ad significandam rem præteritam. Sicut ergo gratulaturus aliqui victoriæ, et triumphum, non nisi fatue dicetur: « Vincere hostes », pro eo quod est: « Accipe sigillum

ex signum præterite victoriae ! Ita nonnisi stulte quis diceret: Ab ille peccata tua, pro eo quod est; Accipe sigillum spiritualis ablationis, seu justificationis tuae ! Neque hanc fatuitem declinat Amesius, cum ait: « Vix quidquam magis auditur, aut legitur in Scripturis ; quam ut nomen rei significata tributatur signo; sive res illa sit præterita, sive futura, ut cum circumcisio vocatur fœdus Dei ». Resp.: Hoc facile datum; sed nihil ad rem facit. Producere oportebat exemplum ex Scripturis, ubi actio significata ponitur ad significandum signum, et ubi actio futura ponitur ad significandum præteritum.

V. — Probatur ex Act. VIII. vers. 18. et II. Tim. i. v. 6. ubi impositio manuum est vera causa gratiae, ut patet ex illa particula, per. Frustra pretendit Amesius: Simonem Magum, et Apostolum non egisse « de gratia justificante, sed de singularibus donis Spiritus sancti ». Etsi enim hoc gratis detur adhuc manet tota vis argumenti. Si enim per impositionem manuum potest conferri donum gratis datum, cur non etiam gratum faciens? Ly per semper significat aliquam causalitatem, sive physicam, sive moralem, cum de aliqua effectu sermo est. Si per manus Apostolorum facta miracula non designant aliquam causalitatem, cur non potius dicuntur, per preceptes Apostolorum caesse facta?

VI. — Probatur ex I Corinth. x. vers. 17. *Urum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* Ergo si tollatur a Sacramento altaris vera causalitas gratiae, non poterit probari, quod simus unum corpus, quia eamdem Eucharistiam participamus. Et I Corinth. XII. vers. 13. probat Apostolus, nos esse unum corpus, quia per Baptismum accepimus unum Spiritum: Quod argumentum nihil efficit, si Baptismus non confert Spiritum. Ad hoc nihil habet Amesius quod reponat, nisi glossam Cajetani, nobis tamen minime adversam, et ab illo male intellectam.

VII. — Probatur ex Ephes. v. vers. 26. et Tit. iii. vers. 5. ubi apertissime dicimus mundari, et servari lavacra aquæ, et per lavacrum: Est igitur causa instrumentalis. Amesius: « Concedimus totum, quia sacramenta sunt moralia instrumenta ». Resp.: Habemus gratias, quod hucusque consentiat; per hoc enim multi Catholicæ Doctores putant satisfieri efficacia sacramentorum. Sed quomodo posset error sacramentarius

constanter loqui? Mox enim vola vertit Ame- sius, et suam moralem efficaciam deserit imperite, vel fraudulenter confundens qualemcumque simultaneam positionem cum connexione morali ex efficaci Dei ordinatio- nate. Hanc enim nec Bellarminus absolute rejicit (etsi inclinare videatur in efficientiam physicam sacramentorum), nec Amesius serio illam tuetur.

VIII. — I Pet. III. vers. 21. Baptismus salvos nos facit, sicut aqua Noe: Sed aqua illa efficienter salvavit eos qui erant in area: Ergo. Amesius: « Similitudines non sunt ultra suum scopum trahenda ». Esto? At unde probat ultra scopum trahi? Numquid sicut baptismata Judgeorum vere tollebant sordes carnis, non tantum significando, sed etiam efficiendo; ita et nostrum Baptisma vere lavat conscientiam, non tantum signifi- cando, sed etiam efficiendo? Annon utrumque, satis perspicue citato loco epistole S. Petri traditur? Cur nulla ab Amesio assignatur disparitas?

Ad CAPUT IV.

Eadem veritas probatur I. ex Isai. i. vers. 16. *Lavamini, mundi estote.* Ezech. XXXVI. v. 25. ubi aqua munda dicitur effundenda super fidèles. Michæl VII. v. 19. Peccata pro- jicienda dicuntur in profundum maris, et Zachar. XIII. v. 1. fons patens promittitur domini David etc. Hæc autem et similia SS. Patres exponunt ad litteram de Baptismo. Amesius: « Allegoricis tantum accommodationibus unius, aut alterius Patris, nititur vis hujus commenti. Quod Prophetæ in istis locis vaticinati sint de Baptismo externo, A- postolis ignotum fuit ». Sed quis non plus credit SS. Hieronymo, Basilio, Cyrillo, etc., simplici verbo affirmantibus, quam huic Puritanio, etiam cum jurejurando id neganti? Unde probat, eum intellectum Apostolis fuisse ignotum? Nonne, quia non expresse legitur scriptum?

IX. — Probatur ex figuris Vet. Test. uti sunt Genes. i. vers. 2. *Spiritus Dei super aquas.* Gen. VII. v. 7. De diluvio salvante Noe etc. Gen. xvii. vers. 11. de Circumci- sione quam fuisse figuram Baptismi constat ex Col. II. v. 11. Exod. XIV. v. 27. De sub- mersione Ägyptiorum in mari rubro. Ex. XVI. et XVII. De Manna pluente ex celo, et aqua sealiente ex petra. Num. XIX. v. 9. De aqua lustrationis etc. Josue IV. v. 10. De

transitu filiorum Israel per Jordanem. IV Resp. v. v. 14. De Naaman Syro curato a lepro. Joan. v. v. 2. De probatica piscina. Jo. ix. v. 7. De coco nato, quem Dominus illuminavit per aquam Siloe. Amesius : « Sacraenta externa sunt figurae. Figuras figurarum non instituit Deus, nec docet Scriptura ». Resp. : Dicit, sed non probat Amesius. Cur vero ita tacet ad duo illa bene notanda puncta ? I. Cum tam frequenter Scriptura loquatur et vaticinii, et figuris, et expressis verbis, tamen ne semel quidem dicit, vim sacramentorum consistere in excitanda, vel alenda fide; sed semper explicat consistere in purgandis peccatis, et mundanda anima ? Quis credit finem sacramentorum immediatum semper taceri, mediatum toties inculcari ? II. Si licet negare, sacramenta vere, et immediate sanctificare, cum tam aperte Scriptura id doceant; eadem ratione negari poterit, fidem justificare; quod tamen adversarii passim affirmant. Nihil enim Scriptura tribuit fidei, quod non etiam tribuant sacramentis etc. Ad has solares stricturas obmutuit Amesius.

Ad CAPUT VII.

Quæ cap. 5. 6. et 7. afferuntur ex SS. Patribus, et Conciliis, uno verbo expedit Amesius : « Phrases, ait, sacramentaria nihil amplius probant in Patrum scriptis, quam in Scripturis. Phrases aliae rhetoricae possunt eamdem rem amplificare, sed nihil novi probare », hoc est. Idem dicunt Patres, et concilia, quod Scripture : Sed utraque Lutherano-Calvinianæ ad sumum gustum versant.

Ad CAPUT VIII.

Confirmatur, et declaratur eadem veritas rationibus. 1. Quia si sacramenta operarentur non nisi representando aliud menti, stultum esset ea signa adhibere, ubi non est usus menti : Sed recte adhibentur etiam circa non intelligentes; quia baptizantur infantes, amentes, dormientes, etc. 2. Si sacramenta essent nuda signa ad excitandam mentem instituta, potuissem ab hominibus facilissime institui, et eamdem vim habuissent : Sed hoc non potest dici : Ergo nec illud. Porro hoc argumentum minime eliditur per instantiam « de sacramentis Veti. Test. et baptismi Joannis » ; Multo minus per contumelias, et maledicta que regorit Amesius :

sacramenta Vet. Leg. a Deo instituta aliquo modo (id est legaliter) sanctificabant, et futura Nov. Test. significabant, quod solius Dei erat scire, et instituere. Baptismus Joannis immediate ab homine institutus erat. 3. Sacraenta pendent a Deo ut a principali agente, et a Christi passione, et morte : Ergo operantur vere efficiendo : Nam aliqui non eguisserint Christi meritis, nec ullam eis virtutem Christus disset. 4. Si sacramenta solum operarentur significando, et excitando fidem, nullam certitudinem gratie nobis adferrent : penderent etiam tunc sacramentum ex nostra fide, non autem a Christi institutione. 5. Sacraenta contrario modo se habent ad fidem, ac verbum : Nam verbum Dei praecepit fidem; sacramenta autem sequuntur, saltem in adulis : Ergo non eodem modo operantur. 6. Sacraenta sunt æque efficacia, si dentur lingua ignota, ac si dentur lingua vulgari : Ergo non operantur more concionis, sed habent effectum suum prater fideli excitationem. 7. Si sacramenta operarentur excitando fidem, docti illis non indigerent, qui possunt legere Scripturas; Neque imperiti, qui audiunt conciones; immo imago Baptismi in tabula depicta prestat Baptismo. 8. Si sacramenta operarentur more concionis excitando fidem, proddessent omnibus praesentibus : Sed non prosunt, nisi suspicentibus : Alioquin satis esset ut unus baptizaretur, aut communicaret coram tota multitidine, et non opus esset, ut singuli baptizarentur, et communicarent. Hæc argumenta sine dubio stringent; et evincunt intentum. Amesius ad nullum quidem eorum tacuit; Sed tamen et nihil replica dignum proferre potuit.

Ad CAPUT IX.

I. — Objicunt haeretici : « *Justus ex fiduci* : Ergo sacramenta non sunt causa gratiae, et vite, nisi mediante fide ». Resp. 1. : Antecedens male ad suum errorem defertur; cum Habacuc, et Paulus aliud non velint, quam justum ex fide quam habet, expectare quæ Deus promisit, et non defere, eti si promissiones tardari videantur. Resp. 2. : Etiam in pravo sensu Lutheranorum admissis illis verbis, non certe magis sequitur conclusio, quam ex hac : Fidelis ex S. Eucharistia pane vivit : Ergo fides, spes, charitas non sunt causa gratiae, et vite, nisi mediante S. Eucharistia. Porro male negat

Amesius, non posse plures instrumentales immediatas causas esse justitiae, et vite; nec enim vel apparenter id ex S. Scriptura probat; nec illa ratio vel tenuiter suadet, id a Deo non posse decerni.

II. — Objicunt : « Marc. ult. Dominus a gens de fide, et Baptismo, dicit tantum de fide, non de Baptismo, quod ejus defectus adferit condemnationem. *Qui non crediderit, condemnabitur*. Fides igitur est propria causa gratiae, et salutis, non Baptismus ». Resp. : Hoc minime sequitur, cum et aperte dixerit Christus Joan. iii. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei*. Et idem includitur in priori dicto Christi; qui enim non credit, consequenter non vult baptizari. Amesius : « Qui credit, potest nolle, aut non velle baptizari ». Resp. : Hoc Lutherani, et Calvinistæ nequeunt dicere, cum pretendant, eum qui vere credit, etiam sperare, et diligere Deum super omnia; quomodo ergo posset nolle servare præceptum tam strictum Baptismi ?

III. — Objic. « Negat Paulus, Abrahamum justificatum ex circumcisione, sed fuisse hanc signaculum justitiae fidei ». Resp. : Hoc argumentum nihil ad rem facere, vere dixit Bellarminus; cum circumcisio fuerit Abraham non signaculum excitans fidem, sed testimonium fidei formata jam ante habita, ut in superioribus dictum est.

IV. — Objic. « Solus Deus potest remittere peccata. Luc. v. vers. 21. » Verum, ubi dicuntur, quod ipse solus immediate, non etiam ministerio humano ? Oppositum dixit Christus, et de se, *quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata*, et similiter etiam Apostolis (utique hominibus) dixit : *Quorum remiseritis peccata, remittentur eis*. Verba hec valde perspicua sunt; neq; inventus Amesius effugium, nisi Magistrum sent. 4. dist. 18, qui communiter in hoc errore a Catholicis rejetur.

V. — Objic. « Ephes. v. vers. 26. *Mundans eam lavacra aquæ in verbo vite*; Ubi tota vis mundandi tribuitur verbo, cuius operatio est in excitando fidem ». Resp. : Hæc glossa non est Apostolica, sed Lutherano-Calvinistica. Non enim Apostolus loquitur de verbo concionatorio excitante fidem, sed de practico, et consecratorio. Quis enim etiam Puritanorum negare ausit : quod si quis jam diu autem instructus de vera fide petret Baptismum, hunc ei sufficienter applicatum

iri per sola illa verba : *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*. Anne auderent taliem rebaptizare ? In citato loco I Petr. i. vers. 23. nulla fit mentio verbi specialis, sed generaliter tantum *seminis incorruptibilis verbi divini*, quod alibi clare dicitur de forma Baptismi.

Ad CAPUT XI.

I. — Objicunt : « Ubi est promissio, ibi necessario exigitur fides, que promissionem accipiat : Sed in omni sacramento requiritur verbum promissionis. Ergo ». Resp. : Requiritur verbum promissionis in institutione, sed non in ipso usu sacramenti. Amesius : « Usus debet esse secundum institutionem; et continet in seesse institutionis essentialia : instituta ad certum finem, non potest recte ad illum finem adhiberi, nisi virtus institutionis simul adhibeatur. Hæc autem virtus in sacramentis est promissio Dei ». Resp. 1. : Falsum est, usum sacramenti contineare institutionis essentialia, ut patet in simili. Sic enim deberet etiam institutio talis lingue, qua utimur in sacramento, includi in essentialia sacramenti; quod patet esse falsum. Sufficit ergo, ut ista institutions supponantur ad usum sacramenti, et in hoc implicite includatur respectus ad illas. Resp. 2. : Etsi in usu semper requiratur promissio, et consequenter fides, adhuc tamen non sequitur, hanc solam immediate justificare, sed tantum disponere, aut habere se ut conditio non applicantem homini sacramentum. Sicut medicus offerente pharmacum, et promittente sanitatem, requiritur in ægroti fideis, quæ accipiunt serio illam promissionem, et medico assentiantur; non tamen ea fides est que sanat ægrotum, sed pharmacum, licet sine fide pharmacum acceptum non fuisset. Amesius 1. : « Fides applicat promissiones, et res promissas, non sacramenta. Heb. xi. vers. 23. » Resp. : Hoc Apostolus non dicit, sed Amesius fingit, ut cuivis patet.

2. Ait : « In ægroti non necessario requiritur fides, qua assentiantur medico ad medicinae efficaciam, ut patet in medicamento furioso invitis exhibito etc. ». Resp. : Est proportionaliter per utrobius ratio. In ratione utentibus necessaria est fides, tam quad usum pharmaci, quam Baptismi; in infantibus, et amentibus utrumque potest proddesse repugnantibus; dummodo illis qualitercumque possit applicari. 3. Ait : « Fi-

dem esse quae sanat, et salvat peccatores, Scriptura ubique testatur ». Respon. : Quod in adultis hoc præstet fides « sola », error est a Luthero ex Scriptura corruptione introductus. Fides est equidem in adultis radix omnis fructus gratiae, sive qui ex bonis operibus, sive qui ex usu sacramentorum colligitur. Utrumque igitur simul adultis est necessarium, credere, et baptizari, ut expresse Christus edixit. 4. Instat : « Utrumque non potest esse necessarium, ut causa immediata : sed fides justificat mediante sacramento, et Pontifici affirmant, vel sacramentum mediante fide, sicut nos affirmamus ». Resp. : Utrumque requirit immediate in suo genere; Fides cum timore, spe venie, et aliqua Dei dilectione, tamquam immediate disponens; Sacramentum tamquam instrumentum applicans gratiam promissam : hoc tamen suppleri potest per ejus votum, una cum martyrio, vel contritione perfecta.

II. — Objec. : « Qui dicunt, sacramenta proprie, et immediate justificare, abstrahunt homines a Deo, et faciunt, ut in spectaculo rei corporeas acquiescent, non in ipso Deo. » Resp. : Insulta hec Calvinii argumentatio si vim habetur, etiam valeret contra incarnationem Verbi mysterium. Cur enim magis acquiescamus spectaculo rei corporeas, uten sacramenta, quam in humanitatem Christi mente defixi ? At, inquit Amesius, « acquiescere in Deo incarnato, est acquiescere in Deo. » Sit ita. At numquid acquiescere in Deo, per sacramenta nos sibi amicos, et filios reddente, etiam est acquiescere in Deo ? Et certe qui dicunt, sacramenta ex se non habere virtutem justificandi, sed Deum esse, qui per illa operatur, numquid aperte trahunt ad Deum ?

III. — Objec. : « Eodem modo justificant verbum Dei, et sacramenta : Sed verbum justificat solum excitando fidem : Ergo et sacramenta ». Resp. : Majorem falsam esse patet ex dictis : nec ullatenus firmatur ex illo Rom. i. v. 16. *Evangelium virtus est in salutem etc.* Hoc enim non intelligi potest de nuda predicatione Evangelii, sed de hujus mysteriis quae sanctificant, scilicet Incarnationis, passio, sacramenta etc. Itaque diversus omnino modus est justificandi : Unum enim, scil. verbum præcedit fidem ; alterum, id est, sacramentum, sequitur fidem. Amesius : « Cum ambo justificant ut instrumenta Dei, et ambo sua natura significant aliquid nobis

fide recipiendum ad justitiam, et salutem, consequens est, ambo justificare mediante fide ». Resp. : Non sequitur idem modus. Nam verbum Dei non nisi remote concurrit ad justificationem, excitando nos ad fidem liberte acceptandam : Sacramenta vero in adultis jam creditibus immediate ut instrumenta conferunt ad remissionem peccatorum, et gratiam.

IV. — Objec. : « Fieri non potest, ut sacramenta que sunt res crassæ, et materiales, ad animam penetrent, et ibi quasi creando ingerenter divinam, ac supernaturalem virtutem ; neque intelligi potest, qualis esset ista virtus sacramenti : aut in qua ejus parte haberetur, aut quando operaretur. » Resp. : Cirea hanc objectionem Zwinglii (quam alii plurimi instantis userunt) non bona fide egit Amesius, nempe truncando Bellarmi. Omisit enim plane primam, principalem, et adversus hereticos sufficientissimam solutionem. Sic enim Bellarm. ait : « Primo posset, si quis vellet, confiteri ignorantiam circa hujusmodi modos, et tamen satisfacere hereticis, imo etiam ora illorum obstruere. Nam tenemur quidem reddere rationem ejus que in nobis est spei. 1 Petr. iii. vers. 15. Sed id facere tenemur ex principiis fidei, non ex Metaphysica. Nam S. Augustinus lib. iii. de peccatis meritis, et remissis cap. 4. Ego, inquit, loquens de argumentis contra modum traductionis peccati originalis, etiam in istorum argumenta solvere non valeam, video tamen inhaerendum esse divinis litteris, etc. Et in epist. 29. ad Hieronymum dicit, se, cum interrogatur, quomodo peccatum Adae propagetur in posteris, respondere solitus : Hoc, ut alia multa, me ignore confeo. Et tamen non propterea debeat defensioni fidei, immo accerime eam propagnare, ostendens credendum esse peccatum originale propagari in posteris, licet modum ignoremus, quid id Scriptura docet, et traditio, atque usus Ecclesie. » Hucusque optimo Bellarmi. Subjungens deinceps duas alias responsiones, juxta sententiam eorum Scholasticorum, qui non nisi morale efficiant justificationem agnoscunt in sacramentis : et illorum, qui physican causitatem propagant in iisdem per potentiam obedientiam, seu elevationem divinam. Haec duas Scholasticorum opiniones sententias fuse postea vari recentiores Scholastici illustrarunt : priorem præcipue Vasquez, Coninck, de Lugo etc. poste-

riorem cum Thomistis Suarez, Tannerus, Dicastillus, qui disp. 2. num. 148. ait : « Inter has duas sententias judicium ferre non est admodum pronum, et facile. Utraque sane probabilissima. In primam sententiam, si solum philosophico ageremus, non gravatae inclinare ; in secundam vero magis propendeo, quod facilius explicetur causalitas sacramentorum, per quae Deus dicitur operari gratiam etc. » Porro inter has duas sane probabiles vias, alia media extremis utitur, et expeditior est, que ait : Esse in sacramentis aliquid plus causitatis, quam habeat causa pure moralis, aut mera conditionis, minus autem quam habeat causa physica influens. Nam viam crudite complanavit super Cardin. Pallavicinus in lib. vi. Asserv. Theolog. cap. 16. Sed has Scholasticorum opiniones ut hoc loco discutiamus, ratio instituti nostri non patitur. Amesii verbo extravagantes cavillationes, qui convulsas, et profligatas videre vult, adest supra laudatos Theologos. Nos ad Gerhardum divertamus.

S. UNICO.

Gerhardina expedientur.

Gerhardus th. 27. disp. 18. statuit : « Sacramenta non esse nuda signa tantum, sed organa efficacia, per quae Deus gratiam, remissionem peccatorum, et salutem nobis conferat. Requiri vero ex parte nostra fidem, quod est δογματικόν, quo gratia in sacramentis oblatam apprehendatur ». Resp. : Quam verum est prius, tam falsum est posterioris : nam nec in omnibus sacramentis necessario prærequiritur positiva dispositio (ut specialiter de infantibus contra errorem Lutheranorum infra ostendetur), nec potest fides dici apprehendere gratiam per sacramentum oblatam, et remissionem peccatorum, cum hanc jam factam esse, ipsa fides Lutherana sine hasitatione sibi persuadeat, ut supra dixi, et fusius infra dicetur.

Th. 30. Flagitiosa fide refert tamquam Bellarmi verba haec : « Scribit cap. 11. §. 2. Fidem requiri, ut conditionem, et ut quæ applicet homini sacramentum (salutarem sacramenti fructum). Ibidem concedit, utrumque esse necessarium ad salutarem sacramenti usum, et sacramentum, et fidem, et unum sine altero non sufficere ». Sed verba Bellarmi genuina longe aliud

docent. Sic enim ait in resp. : 2. « Eliamsi in usu sacramenti semper requiratur promissio, et consequenter fides (ut contendunt Lutherani) non inde posset concludi, fidem esse quæ immediate justificat. Diceremus enim, fidem requiri, ut conditionem etc. 3. Eliamsi et promissio requireretur, et fides in sacramento justificaret, non tamen inde concludi posset, quod illi coheldunt, solam fidem agere, sacramentum autem nihil efficiere ; sed concluderetur, utrumque esse necessarium, et unum sine altero non sufficere. » Ita Bellarmius. Arbitratur nunc Titius, pueriliter potius, quam flagitiosa Gerhardus egisse censer, debeat, dum quæ Bellarmius ex hypothesi Lutherana debere inferri scripsit, illi huic tamquam propriam sententiam adscripsit. Porro ex hoc, sive flagitioso, sive puerili lapsu, mirum non est, quod cum hypothesi Lutherana, quam Bellarmino affixera, vide non potuerit, quomodo concilietur sententia Catholica : quod sacramenta non ponentibus obiectum prosint ex opere operato. Apud nos expeditiores est. Quodsi requiratur positiva dispositio actualis ad receptionem sacramenti, toties requiritur etiam actualis fides, saltē implícite. Id autem non semper exigī, saltē in infantibus, infra patebit.

Th. 34. Sic infert : « Sacramenta juxta Bellarm. in conferenda gratia instrumenta tanta agent. Ergo non prosunt ex opere operato, sed per fidem demum erunt salutaria. Ratio pendet ex divina ordinatione, quod Deus gratiam suam in verbo, et sacramentis oblatam apprehendatur ». Resp. : Quam verum est prius, tam falsum est posterioris : nam nec in omnibus sacramentis necessario prærequiritur positiva dispositio (ut specialiter de infantibus contra errorem Lutheranorum infra ostendetur), nec potest fides dici apprehendere gratiam per sacramentum oblatam, et remissionem peccatorum, cum hanc jam factam esse, ipsa fides Lutherana sine hasitatione sibi persuadeat, ut supra dixi, et fusius infra dicetur.

Th. 30. Flagitiosa fide refert tamquam Bellarmi verba haec : « Scribit cap. 11. §. 2. Fidem requiri, ut conditionem, et ut quæ applicet homini sacramentum (salutarem sacramenti fructum). Ibidem concedit, utrumque esse necessarium ad salutarem sacramenti usum, et sacramentum, et fidem, et unum sine altero non sufficere ». Sed verba Bellarmi genuina longe aliud

sti per quodvis sacramentum decrevit conferre, conferit Deus.

Concludit hoc punctum Gerhardus consuetu sua insulsitate, cum ait th. 39. : « Fatur Bellarm. Scholasticos, et recentiores Scriptores, in hac questione (Quonodo sacramenta caudent graftam?) non consentirent. Quid hinc, queso, inferis? Ergo Bellarmius est ὄφελος; Lutherus testis. Apage plus quam pueriles ineptias!

Ad CAPUT XIV.

De comparatione sacramentorum Novi, et Veteris Testamenti. *« An eadem genere (non gradu efficacia) tam haec, quam illa, ex institutione Dei sint operata? Nos affirmamus (inquit Amesius), Pontificis quidam negant, cum exceptione circumcisionis, ut Lombard, Alem, Bonavent, Scot, Durand, Biel, Palud, et ipse Suarez: Sed Bellarm. cum Thoma, et aliis absolute hoc negant, sine illa exceptione. » Sed contra hereticos adstruitur veritas Catholica.*

§ UNICO.

Nullum sacramentum veteris legis consultit gratiam ex opere operato, sicut jam conferunt sacramenta omnia nova legis.

I. — Probatur, quia Prophetæ, et Apostoli passim docent, sacramenta vetera non justificasse, cum de nostris contrarium asserant. Paul. XXXIX. vers. 9. et l. vers. 17. Isaï. I. vers. 41. Hier. XI. vers. 15. Amos. V. vers. 22. Rom. III. vers. 4. 2. etiv. vers. 10. I. Cor. VII. vers. 19. Gal. IV. vers. 9. et vi. vers. 15. Philipp. III. v. 6. Coloss. II. vers. 16. Hebr. VII. vers. 48. et iv. vers. 10. ac x. vers. 4. ubi vocantur inutilia, infirma, egena, umbra, carnem tantum sanctificantia etc. Nee valet Amesii evasio, dum 4. « concedit, vera illa esse, ut perperam intelligebantur, et usurpabantur a Judæis: negat vero de illis secundum institutionem Dei, et legitimum usum, cum fide, resipiscientia, et obedientia ». Nam non querimus de utilitate illa ex opere operato. Ait 2. Amesius: « Fuere illa utilia singulari modo ex institutione divina, sed recte et legitime utentes ». Sed hoc est tergiversari. Quærimus enim, an efficaciam habuerint mere ex institutione Dei, ita ut conferrent gratiam, etiam si absque fide charitate formata recipiatur? Si ita; habemus intentum:

Si non; ergo sacramenta ipsa erant egena elementa; et tota efficacia erat ipsius fidei formata, quod nos intendimus, preante Apostolo, cum dicit: nostra Sacramenta salvare, vetera autem esse egena. Amesius 3: « Neque distinctio, neque oppositio talis directe libili adhibetur ». Resp.: Non opus est, ut conceptis verbis in uno loco simili dicatur; sufficit re ipsa in diversi locis utrumque satis clare exprimi. Porro falsum est quod subdit: « Quæ dicuntur de novis supra vetera, respiciunt doctrinam Evangelii, cuius appendices sunt sacramenta nova, non ipsa sacramenta per se considerata: quo sensu etiam ministri Nov. Test., passim effterunt supra ministros Vet. Test. cum tamen eorum personæ nullam habeant efficaciam supra Prophetas ». Haec, inquam, sine illa probatione, et fundamento dicta, simplici inficiacione corrunt; ut dissimilem, quod loco sacerdotum Vet. Test. posuerit Prophetas, cum hic non sit questione de gratia extra ordinem gratis data, sed de ordinatio ministerio levitudo. Quamquam de ministris Puritanicis verissime dicitur, eos non habere maiorem efficaciam, quam illi veteres de tribu Levi habuerint.

Confirmatur amplius argumentum nostrum 4. quia Apostolus illis locis dicit, illas ceremonias fuisse inutiles, ubi dicit, fuisse umbras rerum nostrorum I Cor. X. vers. 11. Col. II. vers. 17. Hebr. I. v. 4. Ergo vult sacramenta illa fuisse inutilia ad justificandum, non solum ut falso exponebant a Judeis, sed etiam secundum se, et ut erant a Deo constituta. Amesius: « Recitissime conjunguntur ista duo, tamquam questione, et tertium argumentum: non justificabant sacramenta per se; quia instituta fuerunt in figuris Christi justificantis ». Dat ergo Amesius id quod asserimus de sacramentis Vet. Leg. quod etiam ut instituta a Deo egena fuerint elementa. Non sic de sacramentis Nov. Leg. passim loquitor Scriptura.

Confirmatur 2. Paulus confort circumcisionem cum preputio: Atqui preputium non solum sine fide, sed absolute nihil est, et nihil valet. Amesius: « Vult ergo Bellarm. circumcisionem a Deo institutam non plus valuisse, ac si non fuisset instituta, adeoque ipsam Dei institutionem nihil valuisse. Sed Apostolus vult nihil amplius, quam circumcisionem sub. Nov. Test. homini fidei neque prodesse, neque obesse ». Resp.: Aliud est, nihil valuisse ad justificationem;

aliud vero, nihil valuisse omnino. Valebat enim ad hoc, ut circumcisio et computarentur in peculiari populo Dei; et ut possent facilius ac alii nosse voluntatem Dei, etc. Hinc etiam rejicitur quod subdit Amesius: « Non voluisse Apostolum extenuare efficaciam veterum, sed magnificare efficaciam nostrorum, que dant ubiorem gratiam ». At hoc manifeste repugnat Apostolo, qui, si cum Amesio sensisset, male, et falso dixisset: « Illa nihil esse, et nihil valere »; nec conferret eum praeputio circumcisionem; neque etiam distinguere illa, ut umbram a corpore. Frustra Amesius cum Cajetano exclamat: « Blasphemum esse, dicere, id quod divini est foderis, quod divini est mandati, nihil esse ad salutem ». Resp. enim nihil est, et valet ad salutem ex opere operato; aliquid valet, si jungatur fidei, et obedientie, ut infra magis constabit. Amesius instat: « Paulus etiam aliquando loquitur de sacramentis Vet. Test. pro eo tempore, quo jam erant per Christum abrogata ». Resp.: Hoc falsum esse patet tum ex Rom. II. vers. 25. Circumcisio quidam prodest, si legem observes; ubi indicat se loqui de eo quod circumcisioni conveniebat, cum adhuc vigeret: tum ex I Cor. vii. vers. 16, ubi dicit Circumcisio nihil esse; et tamen loqui eum pro tempore quo vigeret, patet ex eo quod paulo ante dixerat: Circumcisus vates es? etc.

Ad CAPUT XV.

Aliud argumentum pro stabilienda veritate Catholica Bellarmius petit ex SS. Patribus, quorum XXI. testimonia clarissima recitat, ad quae omnia obmutuit Amesius: nec evasionem Calvini a Bellarmio praeculsum salvare conatur. Sufficiat hic pauca S. Augustini verba referre ex tract. in P. LXIIIL « Sacramenta non sunt eadem (in Vet. et Nov. Test.) quia alia sunt sacramenta dant salutem; alia promittentia Salvatorem. Sacramenta Nov. Test. dant salutem, sacramenta Vet. Test. promiserunt Salvatorem ». Quid clarius? Sed Augustinum tam parum curant Puritani, quam concilium Florentinum, quod iisdem prope verbis, quibus Augustinus in suo decreto utebatur.

Ad CAPUT XV.

Ex ratione Bellarmius arguit: Sacramentum ut justificare possit, debet habere annexam promissionem absolutam gratiae: Sed nullum tale erat in Vet. Test. Ergo nullum eorum justificabat. Major constat etiam apud Lutheranos, et Calvinistas. Minor probatur: Tum quia juxta Apostolum Hebr. VIII. v. 6. Testamentum novum in melioribus promissionibus sanctum est, nempe ex Hier. XXXI. v. 34. de remissione peccatorum, Tum ex S. Aug. in Ps. LXXXI. paulo ante citato. Tum ex ipso Luthero lib. de capt. Babyl. cap. de S. Euchar. ubi ait: « Qualis sanguis, tale testamentum; quadis hostia, talis promissio ». Amesius: « Eaque absolutam promissionem gratiae habuerunt sacramenta vetera, ea nova, sed minus claram, minusque immediate amplam, et efficacem ». Verum sicut haec sine illa probatione dicuntur, ita et nuda inficiacione repelluntur. Nuda antithesis non elidit nostras probations.

II. — Bellarm. arguit: Lex vetus non justificabat: Ergo nec sacramenta. Amesius: « Lex non justificabat, prout distinguebatur a promissione: Sed promissio, que continebatur in lege; et sacramenta, que promissionem illam exhibebant, eodem modo justificabant, quo nostra ». Resp.: Hoc falsum esse vel ex eo constat, quod promissiones veteris legis non erant de gratia, et gloria, sed de bonis terrenis, ejus cultoribus in praesenti exhibendis, et de Salvatore suo tempore mittendo. Et quid clarius illis versibus Joan. I. vers. 17. Lex per Mosen data est: gratia et veritas per Jesum. II. Cor. III. vers. 6. Lex vetus, littera occidens; nova, spiritus vivificans. Gal. VI. vers. 23. Illa in servitatem generans, nova in libertatem? Apage ergo glossam textui perspicue contrarium!

III. — Bellarm. arguit: Promissiones annexae sacramentis veteribus implebantur, etiam si homines non crederent: Ergo non erant instituta ad justificandum. Amesius: « Non implebantur ad consolationem, et salutem eorum qui non credebant ». Sic est; sed hinc minime confirmatur argumentum nostrum. Amesius non audet negare antecedens, unde perspicue infertur nostra conclusio.

IV. — Bellarm. arguit: Nostra sacra-